Tečaj XX. **NOVICE** List 16.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 16. aprila 1862.

Zastran žepljenja trt.

Prost poduk, kterega je sostavil odbor družtva za vrtnarstvo na Primorskem, za rabo posestnikom v tržaški okolici. *)

Skušnje poslednjih let so pokazale očitno, da je žeplo najbolji in najgotoviši pomoček zoper to nesrečno trtno bolezen; žeplo je pomoček, na kterega se sme vsaki trdno zanašati, ako se ga posluži tako, kakor je potreba: vse druge reči, ki se rabijo v ta namen, ali ne pomagajo ali so pa koristne le pri posebnih okoliščinah in v posebnih krajih.

V prid posestnikom v tej imenitni reči, ki se več ne sme v nemar puščati, se je izdal ta djanski poduk, ki izvira iz skušinj in ravnanja zvedenih posestnikov, pa tudi iz priporočil, ki so se drugod razglasile, ki so le toliko premenjene, kolikor je to potrebno za našo zemljo in podnebje; in priporoča se, da se po tem poduku vsaki natanko ravná, ker ravno tako bo imel dobre nasledke.

1. Žeplo, ktero se rabi, mora biti čisto, iz Sicilije ali iz Romanije, vendar je prvo še bolje; stolče ali zmelje naj se kolikor se le dá drobno, da se more dobro zasesti in prijeti trt.

2. Žepliti se mora v tihem vremenu, kadar je suho in gorko, zjutraj, kadar se je posušila rôsa do treh ali štirih popoldne.

3. Žepliti se mora štirikrat:

Prvič: kadar začnejo trte kalí poganjati, in ko seravno začenjajo spoznavati grozdi.

Drugič: preden začnejo trte cvesti, ko so se grozdi razvili in so dva palca in pol do tri palce dolgi; cvetje je takrat še zaprto in toliko kakor proseno zrno.

Tretjič: precej ko so trte odcvetele, da je le cvetje odpadlo.

Četrtič in zadnjič: dva ali tri tedne pozneje, ko so grozdne jagode tolike kakor grah.

4. Prvikrat in drugikrat se mora obilo žepliti vselej ob rečenem času, ker je to žepljenje sila važno, in prav skrbno ravnati; ako se ne žeplí dobro in ne o pravem času, tudi tretje in četrto žepljenje malo ali nič ne pomaga.

5. Pri tretjem žepljenju naj se obilo žeplijo vsi grozdi brez razločka. Pri četrtem žepljenju pa je takrat, če je sploh zdravo grozdje, že dosti, da se le tisti grozdi potresejo, kterih se je bolezen prijela; ali sicer pa je potreba, da se vsaj vsaki teden enkrat brajde dobro pregledajo, da se vidi, ako so kteri grozdi bolni in da se taki hitro žeplé.

6. Ako bi 48 ur po prvem ali drugem žeplenju deževalo in dež žeplo opral, ali ko bi bil veter žeplo odpihal, naj se žepljenje precej ponoví, kadar vreme dopustí. Pozneje, ko je že gorkeje, pa je dobro, če dež po žepljenju le 24 ur ne pride, ker žeplo, ktero so solnčni žarki razgreli, že more zaželjeni namen doseči.

7. Orodje posebno za prvo in drugo žepljenje je pihavni meh, previdjen zunej s koncom, ali pihavnik za ogenj, za pozneje žepljenje in posebno za visoke trte in hladnice (pergolate) je bolje pihavnik za ogenj, previdjen z držajem.

8. Skušnja je pokazala, da je potreba za štirikratno žvepljenje enega zemljišča 100 dunajskih funtov žepla, ali 160 funtov za oral; k temu žeplu pa se ga mora še tretji del pridjati za to, če je potreba žepliti po dežju, tako, da pride na vsako zemljišče 130 funtov žepla.

9. Priden in dobro znajden navaden delavec lahko na dan požepli trte desetih zemljišč ali šest oralov; da je delo lože, je dobro, da dva delavca žeplita ob enem, vsaki na eni strani po brajdah.

10. Delavec, ki hodi poleg brajd in žepli, naj tam, kjer je sapa, pazi in gleda na to, da žepleni prah ne pada njemu ali druzemu v oči, ker to lahko oči uname. Da se to ne prigodi, si lahko napravi očale iz navadnega stekla (glaža), vselej pa naj se po opravljenem delu obraz s suho ruto obriše, z vodo pa naj se nikar ne umije.

Modeli, kako orodje je treba rabiti, in tudi očala, kakor tudi stolčeno žeplo se lahko od 11 dopoldne do ene popoldne pogledajo v posvetovavni izbi družtva za obdelovanje vrtov, ki je na Borsi pri tleh v ulici Canale piccolo. Zaznamovano je tudi, kje se lahko kupijo in koliko veljajo. *)

*) Pa utegne tudi drugim deželam koristen biti, ako njih trto zadene ta huda bolezen. Vred.

*) Kmetijska družba ljubljanska si je naročila vse to orodje, da ga more tudi vsak naših vinorejcov ogledati. Vred.

Iz seje poddružnice gospodarske v Celji.

...č... Tukajšna poddružnica gospodarskega družtva je imela sejo 6. sušca tega leta, ktere se je veliko število družtvenikov udeležilo. Najpred je gosp. predsednik Jožef Wokaun pričujoče s prijaznim govorom pozdravil, potem se je razgovarjalo o sledečih predmetih:

1. Presojevala se je vodna postava. Ona je jako važna postava za gospodarstvo, ktere pa še v Avstrii nimamo. Temu pomanjkanji konec storiti, je tajnik štajarskega gospodarskega družtva v Gradcu, dr. Hlubek, postavo načrtal in središnemu odboru predložil s prošnjo, da bi se gospodarjem in gospodarskim poddružnicam na presojo razposlala, in potem deželnemu zboru za uresničenje dala. Spisek tega načrta je tudi celjska poddružnica dobila. Vidi se iz njega, da je postava iz dveh poglavitnih delov sostavljena: prvi del obsega odločbe za spuščanje vode iz mokrih krajev, drugi pa za napeljevanje vode na suhe zemljišča. V seji se je postava od paragrafa do paragrafa brala in z malimi premembami za dobro spoznala.

2. Presojevaje naredbo za vincarje so družtveniki spoznali, da bi kazen za razne pregreške s palico uspešnija bila, kakor zapor.

3. Gospod odbornik Anton Koderman razloží stan poddružničnega vrta, v kterem stojí: 1. cepljenih jablan enoletnih 602, dveletnih 599, triletnih 435, čveteroletnih 900, vseh skup 2536, — 2. cepljenih hrušk 454, murb 2732, dveletnih žlahnih vinskih trt 1000, divjakov 416,

divjega kostanja 230. Zraven tega naznanja g. Koderman, da tukajšne šolne pripravljence po Zemličevem vodilu teoretično in praktično v raznih delih gospodarstva brez plačila podučiva, da bodo sposobni kadaj v svojem za ljudsko omiko važnem stanu tudi obdelavanje zemlje uspešiti.

4. Predsednik popraša: ali bi družtveniki pri sprejemu dreves in vinskih trt iz vrta v ceni ali v izbiranju prednost imeti smeli? Na to vprašanje se je enoglasno odločilo, da jim takošna prednost gré; al še le tedaj, kadar bodo stroški za napravo vrta poplačani.

5. Račun od poddružničnega vrta potrdi se, in predsednik dobí hvalo za izposojene dnarje, kteri so bili potrebni za napravo vrta.

6. Odločilo se je, da bi se središni odbor v Gradcu za sejavno mašino iz Raabthala (Raabthaler Säemaschine) prosil, ker že več let celjska poddružnica ni prosila za nobeno oralno orodje in gospodarsko pripravo, ktero se iz prineskov za gospodarski časopis kupuje.

7. Gospod predsednik napravi predlog, naj bi se po izgledu sosednih mest v Celji hranilnica osnovala. Predlog je skupščini dopadel; vendar je ravno tako, kakor predlog zavoljo družtva za brambo žival na drugo sejo odložen bil, ker je danes že malo časa hodilo.

8. Sklenjeno je bilo, naj se središčni odbor vpraša: ali ne bi se mogla svilna gosenca iz Fogare (Fogara-Seidenraupe) za naš kraj dobiti, ki je na Francozkem zlo razširjena, kakor se bere v Halleškem časopisu dr. Otona Uhle-a in Karola Mühler-a.

9. Gosp. Wokaun razdelí izglede Zemličeve knjižice o reji vinske trte in sadnih dreves po načinu Hooibrenka; tudi je česko oralo, ruhadlo imenovano, na ogled postavljeno bilo.

10. Za nove družtvenike so bili izvoljeni: Gospoda Gustav Lindner in Jožef Huber, c. k. gimnazijalna učitelja, Fridrich Ballen od Ballensee, c. k. stotnik.

11. Predlog gosp. Maks. Štepišnik-a, da bi se vsaki četrt leta družtveniki v sejo poklicali, bil je enoglasno odobren.

12. Ker je vsled družtvenih pravil rok predsedništva Wokaunovega pretekel, se je volitev na novo počela. Gosp. Wokaun je enoglasno bil sopet za predsednika izbran. Tudi gosp. odbornik Anton Koderman je sopet izvoljen bil, ki je dozdaj službo tajnika zverševal. Ker je pa prosil, naj bi ga te službe rešili, je bil na mesto njega gospod Anton Hlušček za tajnika postavljen.

12. Za poslanca k občni gospodarski skupščini v Gradcu sta bila izvoljena: gosp. Anton Šuša, nadžupnik v Laškem, in gosp. Janez Topeiner, mestjan v Celji, — za namestnika pa: gosp. Jožef Wokaun, posestnik steklarne, in gosp. dr. Štefan Kočevar, zdravnik.

13. Gospodarsko družtvo je namenjeno na korist vsem gospodarjem, posebno pa še kmetom, kteri pa so se dozdaj malo udeleževali pri posvetovanju v poddružničnih sejah. Krivo tega je po misli gospoda profesorja Hluščeka to, da so vse obravnave in vsi govori nemški bili; torej imenovani gospod svetuje, da bi se v sednicah tudi slovenski govoriti smelo, in da bi se sednične poročila pravilno po ljubljanskih „Novicah“ na znanje dajale, ktere kmetje razumejo. In tako je bilo sklenjeno.

Po tem se je sednica sklenila, in zapisnik podpisal.

O civilnem pravu.

Govor dr. Lovro Toman-ov v zboru pravoznanskega družtva 16. januarja l. l.

(Konec.)

Postava, ki hoče v vsakem času izpolniti svoj namen, ne sme tedaj ostati mrtva, ker znanosti, zapopadki in omika človeštva tudi ne stojé mrtvi, temveč se množijo, širijo in čistijo.

Postava mora biti seme kalivno in potok živ, da iz semena se izrastujejo nove lepše brsti, da potok se potaka od srca do srca ter se mu prilega kakor trak čvrstiven in vezajoč.

Postava mora biti za državljane živa.

Če se ozremo nazaj v zgodovino avstrijansko, nahajamo mnogo uredb (organizacij) po različnih vodilih. Do poslednjega časa veljalo je vodilo poglavitno: vso državo, ki je sostava raznih narodov in popred samostalnih dežel, „zediniti“ po jeziku, postavah in po vseh drugih raznih razmerah. V tem se je iskala moč; al našla se ni, ker to vodilo je napčno, zoper naravo in namen narodov.

Naravna moč avstrijanske države ne leží v jednosti, ampak v zvezi posameznih udov. Jednota se pri nas ne nahaja, temveč le razlika v narodih, njih jezikih, omiki, veri in drugih lastnostih.

Taka je narava naše države. Naravnosti pa ne sme prezirati nobeden, ne človek, ne narod, ne država, če si hoče ohraniti življenje.

Države naše poglavitno vodilo mora biti tedaj, da vsak narod za se velja in da se spozna za državno samostalno osebo. Vseh teh močí morajo se zbuditi — in složiti: — to je naravna, nepremagljiva moč narodov družine Avstrije.

Blagor naši državi tedaj, ko je jela spoznavati to naravno resnico v izreku enakopravnosti narodov! Da to spoznanje je pravo, je živ dokaz, da poprijemajo se vsi narodi te občne postave.

Ta sprememba v državnem življenju pa tudi zahteva sprememb v vseh raznih razmerah in potrebah.

Tudi državljansko pravo mora biti živo, če hoče biti koristno in narodnemu namenu primerno.

Ta resnica je stara; veljala je vsem pravaučenim že od nekdaj, koliko bolj mora zdaj veljati pri nas!

„Postava — pravi slavni Zeiller — se mora ravnati po različnosti deželnega položaja in podnebja, po omiki narodov, po stopnji verozakonskega, moralnega in politiškega razjasnjenja, po izreji in delovanju, značaju, občutilnosti in premožnosti narodov; — gledé na vse te okoljnosti mora se osnovati domače, narodno civilno pravo“. To spoznal je tudi prečastiti prejšni govornik *), ki je rekel, da je bila neobhodna potreba, da osnovalo se je v naši državi narodno pravo, — al mislil o tem je le na nemški narod. Če se to pravilo za en narod v naši državi spozá, se mora tudi prispoznati vsem drugim narodom, ker vsi imajo jednaki namen in jednake potrebe do pravičnih postav. Gotovo je, da spolni se lože ta naloga v državi, v kteri biva le en narod, in teže v državi sostavljeni iz dežel, kjer so že popred veljale različne postave in iz številnih narodov, ki imajo odločne zapopadke o pravnih, verozakonskih in drugih zadevah in se odlikujejo posebno v jeziku jeden od drugega.

Ta pretežka naloga je tudi naši državi; dve važni pravili stojite si nasproti: Na jedni strani želja jednote, na drugi različnost narodov.

Ni mi naloženo, med tema praviloma zdaj potegniti mejo ali iskati zvezo, vendar pa toliko zahteva moj predmet, da izrečem, da vsaka postava, tedaj tudi državljanska, mora biti za vsak narod živa in razumljiva. To priznava tudi slavni Zeiller, ki govori o rimskem, pred sedajnim veljavnem pravu, „da to v tujem jeziku pisano in tujemu narodu dano pravo nikdar ni moglo dostojno namestovati domačega narodnega prava“. Pa še bolj trdno je spoznana ta resnica v razglašenem cesarskem patentu, kteri se tako začne: „Premišljevaje, da je treba, državljanske postave — v popolno potolažbo državljanov zastran varnega vživanja svojih privatnih pravic — ne le po občnih vodilih pravičnosti, temuč tudi po posebnih razmerah prebivavcov ustanoviti, v jeziku, njim umljivem znaniti, in z redno nabero v vednem spominu obdržati“ itd.

---

*) C. k. rudarski komisar V. vitez Frič.

Iz tega izvira resnica, da mora državljansko pravo v svojem znotranjem in bistvenem zapopadku se prileči različnim potrebam in lastnostim narodov in da se razglasuje in rabi v sodnijah in sploh v pravniškem življenju vsakega naroda v njegovem jeziku, ker le tako pravo se zamore imenovati národno. Če se v tej zadevi stavi en narod čez druge njemu sužne, — če en narod le sprijemlje in vživa postave v svojem jeziku, drug pa v ptujem, je le pravica in pravičnost v državi za en narod, — za druge je krivica in krivičnost.

Slavni Gospodje! pri takem ravnanju pa leží tudi namen narodov na tleh.

Dokazano je brez več potrebnih dokazov, da narodni jezik je telo za postave, njih zapopadek je duša, in da le postava, ki ima svojo narodno dušo in svoje narodno telo, je živa za sleherni narod.

To premišljevanje ni enostransko in ne izvira iz prenapetega rodoljubja, temveč iz prvega pravila, da namen narodov je naloga države in da noben narod se ne more pravično soditi v ptujem jeziku, po ptujih njemu ne razumljivih postavah.

Zato, slavni Gospodje! mora biti našega družtva namen, ravno v tem obziru za naš narod skrbeti, če hoče imeti pravo veljavo.

Da naš narod je pravdoljuben in trmast v pravnih rečeh, se očita nam na sramoto, ker se ne pomisli, da tega vzrok ne leži v značaju naroda našega, temveč v dozdanji neprimerni osnovi, po kteri imeli smo večidel postave le v ptujem jeziku in pa nenarodske sodnije.

Skušnja moja dozdajna me že dostojno učí, da prežalosten je stan naših selanov, kterim se „justitia“ govorí v nerazumljivem jeziku in se jim najimenitnejše pravice o njih blagu in imetju izročujejo s pismom v ptujem jeziku složenim.

Marsikteri misli, da v takem pismu so redno in varno zagotovljene pravice njegove, pa ima v njem zakrito pošast, ki v poznejem času izbudi se za njega prestrašno ter seže neusmiljeno po blagu njegovem, da večidel vsa modrost, vse prizadetje pravdosrednikov, vsa poštenost sodnij in vsa dobrota postav ne more panati več te pošasti, ki jo je izročil in položil v pismo pisar ali iz pomankljivega porazuma ali iz zvijačnosti ali iz še hujih nagibov. Ne samo imetje, tudi poštenost, prostost in celó življenje zna priti pri takem sodništvu v nevarnost, kar nas učijo nesrečne skušnje mnogotere. *)

Pravičnost in sodnijam potrebni zaup zahteva, da postave postanejo žive, kar pa zamorejo biti le tedaj, če se v narodnem jeziku oznanujejo in izpeljujejo.

Taka postava bode tehtnica pravičnosti vsakemu, tehtaje pravo jednako in gotovo; taka postava bo trdnjava vsakemu državljanu za varstvo imetja in bitja, od ktere bode odletel naskok krivičnih protivnikov; taka postava bode braniven meč in varovaven škit v roki slednjega; taka postava bode gorko in budivno solnce večne pravice za srca in vesti, da v njih bodo vstajale le poštene misli in namere in da tako se poblazijo vsi avstrijanski narodi.

Če se bodo zamogli razvijati narodi vsi v solncu enakopravnosti, kmalo bodo dosegli enako stopnjo omike in razjasnjenja. Tako se bode prava pragmatična edinost dosegla v poglavitnih rečeh in pojednačil znotranji bistveni zapopadek — duša postav.

To moremo želeti, ker taka jednakost in edinost je naravna.

Kakor v človeškem srcu ogreva in čisti se krv, ki po raznih pretaka se žilah, — tak bode se v naši lepi državi, ki je srce vseh evropejskih narodov, misel človečanstva in enakopravnosti vsem narodom voditeljka izbudila, ogrevala in vodila življenje složno, pomirivši vse svade in boje.

To doseči je velika namemba Avstrije — vélike narodov družine.

Civilno pravo je podlaga pravičnosti; pravičnost nas učí spoštovanje in ljubezen do človeške vrednosti in prave svobode, — za tema moramo hrepeneti, ker v njih leží prava sreča narodov; zato se vzdiguje meni in gotovo tudi vsem pričujočim slavnim gospodom iz globočine srca doneči glas: Slava vladarjem in pravaučenim možem, ki so ustanovili ali pojasnili civilno pravo! Ohrani Bog vsem narodom pravično Avstrijo! Obdrži Bog in okrepi nam svobodno ustavo! Blagoslovi Bog našega Gospoda in Cesarja!

*) Popolnoma nasproti temu — dragi gospod doktor! — pa misli „Triesterčni“ dopisun, ki jo je te dni pod naslovom „Slov. Gerichtssprache“ vse drugače zakrožil; al kdo more pričakovati kaj druzega od človeka, kteremu je strast že zdavnej možgane zmešala! Vred.

Domače slovstvo.

Cvetje iz domačih in tujih logov, ki ga izdaja gosp. prof. Janežič v Celjovcu, je prišel 3. vezek na svetlo, kteri obsega nadaljevanje Cegnarjevega prevoda Schillerjevega V. Tell-a. Beseda v težkem tem prevodu gosp. Cegnarju tako gladko teče, da je res veselje, in prevod slovenski se izvira nemškega tako naravno oprijema, da isti duh klasičnosti veje v tem in unem. — Potlej pa pravite, da jezik slovenski je reven, neomikan! Reve, strašne reve ste le vi, kterim je „krajnska špraha“ rubikon, čez kterega ne morete.

— „Slovenski Glasnik“ v svojem listu od 1. aprila v spisu pod naslovom: „Česa je Slovencom zdaj najbolj potreba?“ ponavlja že mnogokrat izročeno željo, naj bi se osnoval dober političen časnik, pisan prav prosto in lahko razumljiv, in ki bi izhajal vsak teden le dvakrat na eni pôli. „Še bolje bi pa bilo, ako bi htele „Novice“, ki so razširjene po vseh slovenskih krajih, vsaj za sedanje razsodne dneve to prevažno nalogo prevzeti.“ — Spodobi se, da prijaznemu temu vabilu tudi odkritosrčno odgovorimo, da prav radi bi to storili, ako bi le mogli. Al kdor naše mnogostranske opravila pozna, nam bo rad priznal, da nam je to nemogoče. Vredovati se dajo časniki res tudi tako, da vredništvo nima prevelikega dela; al naša vest je tako tanka v tem, da to, za kar smo mi odgovorni, tudi mi storimo vse. In večkrat smo že rekli, da le težkega srca bi se ločili od onega polja, na kterem so „Novice“ blizo 20 let za narod delale. Al potrebo velikega političnega časnika tudi mi živo živo čutimo; zato bi želeli, da gosp. M. Vilhar, ki je ravnokar prosil za dovoljenje novega političnega časnika, bi namesto enkrat v tednu svoj list izdajal saj dvakrat na teden, da bi se spolnile že tolikrat in od toliko straní razodete želje.

Jugoslovanska književnost.

ВОЄВАНЊ СРБСКО ПОДЪ КАРАЂОРЂЕМ. Pod tem naslovom je izdal v Novem Sadu marljivi ondašnji knjižar Dragutin Hinc knjižico, ktera kratko popisuje na 42 straneh junaško bojevanje Srbov pod Črnim Jurjem za svojo svobodo, ktere jim zapušenim od svojih prijatlov in po grdem izdajstvu osoda takrat še ni mogla nakloniti. — Mično je to berilo in vroče ga priporočamo vsem prijatlom jugoslavenske zgodovine.

— „Podravski jež“ se imenuje nov, samo kratkočasnicam v besedi in slikah namenjen časnik v hrvaškem jeziku, ki bo v Varaždinu izhajal 3krat v mescu in veljal 3 gold. 40 kr. za pol leta. Pokusni, lepo opravljeni list je že prišel na svetlo. Gradiva novemu listu manjkalo ne bode in tudi iz Slovenskega bo „Jež“ marsiktero humoresko lahko pritiral. Priporočamo ga vsem našim čitateljem, ki razumejo hrvaški.

*

Národne pesmi istrske.

Zapisal pri Paznu J. V.

Otročja pesmica za lepo vreme.

Zostaj, zostaj boži daž!
Majka ti je umrla [1])
Na studencu pereća, [2])
I tri sinke rojeća.
Jednega je zavila, [3])
Drugega je zapila, [4])
Tretjega je krstila; [5])
Joh, ča mu je zdéla: [6])
„Obrneno télo“.
Obrni se vedro,
Kako čisto srebro.

Otročja molitvica večerna.

Bože, Bože moj!
Ti čuvar si moj.
Ja te zovem na pomoć,
Da me čuvaš dan i noć;
Da mi telo opočine,
Da mi duša ne izgine.
Ko se jutro stanem,
Bogu hvalo dajem;
Ko mrtav ostanem,
Bogu dušu dajem.

Lepa hći.

Draga moja lipa hći,
Kad je kanat *), tu si ti,
Kad je tanac, tu si ti,
Kad je jilo, tu si ti;
Kad je dilo, tu te — ni.
Ča je liplje, mi je nate,
Ča je bolje, mi ja vate.

Narodna ganka. **)

Moja mat me zad gore rodila,
Bura mi je zibarinka bila,
Jugovo me va more metalo,
A to sinje more me je pozobalo.

Uganjka: — Snег.

Kratkočasnica.

Monolog anga, k' noče Cimber bite.

Jest na vem, kaj bo to; tače se zmišljajo nekter naš gospodje, de je čoveka groza. Sej je teržiška dolina vender zvo zaperta, pa od koder kak veter pripiha, že vse misle našem ljudém dergam oberne.

Kdej je an čvovk s tujga ane bukva pernesu; „Sistem der Natur“ se jem je menda rekvo; pa kar na ankat so bili sami navernče med name, pa tiste so tud pomerle k navernče. Tridesetga leta so se francozje naredle nov „konštitucjon“, in so kralja zgnale ket koziga pastirja; per nas še kozarja tok na phajo; vane se je bil kozar oženu, pa so mo kozé s krancelne v špalir postavle, k je šu h poroče. Tedej k so Francozje imele konštitucjon, so bili tud v Teržičo sami „konštitucjonele“; preberale so „Kamerverhandlungen“ in „Parlamentsreden“, kakor jeh je stara teta „Allgemeine“ s Pariza pa z Londna nosiva. Takat so pa tud začele pete tisto nemško pesem „Was ist des Deutschen Voterlond“ koker de be bli v Teržičo Nemce; bojè so mislili, da je konštitucija peršla iz nemščega „Reicha“! V naš teržišč regirenže je pa vender vse per starem ostavo; niso postavle ne Mara, ne Lordmajerja, ostov je obrihtar, pa untrihtar, pa dva avšesa ket pred. Samo ana je belz od tam še v spomino, Lord Palmerston, k je že takat zvo se ogvašov v Londno in v Teržičo.

Potlej je tista teta „Allgemeine“ pernesva an avfzoc „Neu-Jeruzalem“; pa to ni tist Jeruzalem na Jutrovem; če se prov spovnem, se je tista nova vera neč na Švedovščem zvariva, potlej je med Englendarje in Francoze peršva, potlej so se je pa otle Švabe na Nemščem perjete; nekter naš gospodje pa so kar tud otle bite novoverce, noben navk naše katolišče vere jem ni biv prov. Vosem štirdesetga leta, — pa kaj vočem pravte? takat je vse po svet norevo, takat je bva tud v Teržičo „Nacjonal-garda“, in kdo vé kaj še; takat je aden mogu v beleh hvačah teče pred hmete. Konc tiste norije je biv, — kaj je nek biv? ovbe no, raje molčim!

No! pa vse te erči naj bodo koker vočjo; pred je vsak govoru, koker so mo ble usta zrasle, nemško alj kransko, pisov tud toko; če je bvo treba, je aden vaško pisate znov, zato k je švo velik teržiščeh kosá na Vaško; če je bvo francoščga pisma treba, je pa rank Bučar derjè iskov šribarja, de je švo pismo s kosame v Marselj na francošče zemlje. Mende so se s tistga časa, pa še belj belz od konštitucjona naučle, de so Teržičo rekle „Klein-Paris“, pa „Krainsk Lyon“. Takrat so pele v cerkle na koro še latinšče, nemšče in kranšče pesme.

No zdej je pa to vse dergače; zdej naš gospodje nočjo druje k nemšče špraše. Kar je naš svetle cesar mesca oktobra predvanščga leta neče diplom dal, in za vsak narod sojga cesarstva vastne pravice dovolu, tè so začele Nemce razgrajate, koker de bi biv Boh same nje vstvaru za kralje, vse druje pa za šklafe. Naš gospodje zdaj nočjo več zastopite ne kranščga, ne sovenščga, če kdo z Ibljane, čer levše govaré, alj pa 's Koratana alj pa s Štajerja h nam pride; sami „Tajče“ so, pa samo „tajč“ znajo.

Nekdo je štedirov, od kod be biv ta nemšče zarod pod Ibelj peršu; tedej se je spovnu, de so ankat, mende še pred Kristšovem rojstvam, an nemšče „Cimbre“ čez Snežniče na Vaško derle; in reku je: Gvišno je od tisteh ana truma méd našme gorame zastava. Zato zdaj nam ubojem Teržčanam za špot pravjo, de smo Cimbre; — o jemnasta! kam bo to še peršvo? (Nočem reče „Ježešta“, k Božiga jmena čvovk na sme po nanucnem jmenovate).

Jest sem tud časeh štedirov, od kod be bli Teržčane peršle; pa na vem, stare jmena so samo kranšče. Pisem tačeh ni v Teržičo; v aneh zetiščeh bukvah se je nešu zamerk od anga terga pod Ibeljam pred šest sto letme, potlej pa pred pet sto letme spet an zamerk od anga novga terga, k se me po nemško prave „Neumarktl“. V Teržičo pa to pravjo, de je star Teržeč stav više prot Ibeljo, v stranšče doline pod Kašuto; pravjo pa, de je lintvorn letu čez gore, pa se je vse pod njim posipavo; še zdaj se pozna, de se je od Kašute velek kos odtergav, in dolina spodej je vsa s kamnjam nasuta. Tedej takat, k se je star Teržeč posú, so ljedjé pred četile, kaj se jma zgodite, in so bežale na oba kraja; ane čez Ibelj, čer zdej njeh otroce puše šiftajo v Borovljah, ane pa dol, čer zdej Teržeč stoji, čer je takat na pvaco „Pod lipo“ še voda tekva. No! tisteh stareh familij, k so dol perbežale, so pa Poljače, Poljce pa Benešče; čer je bil star Teržeč, se še zdej „na Benehkovem“ prave. Alj so jmena Benedek pa Poljak nemšče besede, be ne vedu povedate; če perve Benedek ni z vaščeh Benedk peršu, je mogu bite koker Poljak in Poljc od Visle in Baltiščga morja; tam gor so neč kdej Venede bli; to de Venede in Poljače niso bli nekol Nemce; so bli, koker učene pravjo, Sovane.

No! druje jmena so skor vse ravno kranšče, se še tud ve, od kod so se v Teržeč pernesle. Malije, k so toko jmenitne, so peršle z Malijovga berda za Boštam, tam bliz Gorič; Počivavnek je peršu s Počivava, Zaveršnek z Zaverha v Rovteh prot Ibeljo, čer so še je veliče hmetije; za Kališenče, Naprete, Klandre, Šarabone be na vedu povedate, od kod de so; de be bli pa stare Teržišče rodovine, tga nisem slišov, kaj če je bil perve Šarabon an Vah — „sarà bon“ je po kransko: bo dober. Kaj pa? Theuerschuh je Nemc; ravno narobe se po kransko prave „drag čevelj“, k so Teržišče čevlje prav dober kup; pa Teržišče vahtar res Hitzinger je tud Nemc; Pogačnik je pa s

[1]) Megla zgine, [2]) ki se dviže iz močvirjev, ko rodi, [3]) točo, [4]) dež, ki ga najpoprej spet popije, in [5]) sneg, ki ga z dežjem spira in ki ga je (dim, deti, sagen) [6]) imenovala, kakor po zemlji prevrnjeni oblaki.

*) Kanat, to je, petje.

**) Istran pravi ganka namesti uganjka.

Krope doma, tam čer žeblje kujejo in se še noben Nemc ni naselu, kar svet stoji.

Zdaj be pa kdo barov: koko v Teržičo devajo, alj kaže bolj na nemško alj na kransko, alj če kdo rajše voče, sovenje? Šoštarje, to so jedro praveh Teržčanov. Mojster reže leder, otroce po tleh popajo kosce na stare cunje in pvahte; kselje pa šivajo čevlje toko hitro, de naj menj jih more vsak pet parov na dan vkep zvleče, pa vsak še dva, tri pare perdene; žene pa dekliči pa narejene čevlje še foksajo, mende dergod pravjo, de jih robjo, zraven pa tače fokse in norce brijejo, de je za popokate; časeh pa se tud kak otrok ihta, če jo dobi s kneftro. An tak šoštaršče kselj je kdaj imu pet krajcerjov na dan; za to so mo rekle „fimfar“, pet je po nemško „fünf“. Ta pregovor je tud dergod v navade; če kdo mav ima v varžato, mo pravjo, de je „fimfar“. Pa vender je v Teržičo več ket sedemdeset šoštarščeh mojstrov; an sam vsak teden pošlje po 600 parov čevljov na Trole; to je tud nekaj!

Potlej pa kovače. Kako v fežinah se mehove napenjajo, k jeh kovo gone, pa voglje gorí, in se železo bele; zdej šine cajnajo, zdaj v kosce sekajo, pa spet vkep varé; zdej spet kosé pratajo pod kvadvam in ravnajo, v geft pomakvajo, farbajo in kalé. Pa Teržišče kosé so zdej kej dobre; časeh jeh še na Kranščem niso rade jmele; so se zberale le Korošče, in Teržišče kose so šle belj na tuje, naj belj na Hrovaško in na Vaško; zdaj pa še Korošce sojem kosam teržišče znamnja gor devajo, — tako so se Teržčane zbrihtale pa skunštvale. Zram kosá devajo tude serpe, opate, matiče pa ščire; toko pa tud doste gnarja v Teržeč pride.

Zdej pa ledrarje. To so možje, ke strojijo fentleder; več veličeh jam imajo, vsaka derži po pedeset in več teščeh kož, k se v konopro pacajo; vstrojen fentleder gre na vse kraje, naj bolj na Terst. Strojijo pa tude čern leder, za kterega kože v čisvo pokvadajo; devajo pa še pisane kožce, erdeče, zelene, fijolnaste, ermene, naj belj pa zdej černe, za kofčarje in puhpintarje. Na vem vsega na drobno povedate, kaj je z vsako kožo opravte; koko se striže, v apno moči, šveba, v jame v konopro alj v čisvo namakje, stroje, farba in curihta. Jemnasta! zdej me je pa nekej v glavo padvo; funtleder, curihtate, pacate, alj niso to nemšče besede? Ovbe, provbe! Jest sem otu povedate, de v Teržičo vse po kransko devajo; zdej me bo pa kmav kdo reku: Viš, de ste Terščane Cimbre? Kovače pratajo, ledrarje curihtajo; to so pač naj staršeh teržiščeh rodovin antverharje; Poljce so že od starega časa jmele fežine v Teržičo; Poljače so sami ledrarje, samo aden je strašno bogat ferbar; kovače so pa imele fežine, k je voda še čez pvac tekva, kje še stare Teržeč pod Ibeljam stav. Zdej pa na vem, kaj be reku; to je res pekvata reč, de se v Teržičo toko špraha meša, de morjo človeka za norca jmete, bode že prov alj ne.

Še od štrikarjov be biv rad kej povedov, če me kdo spet ne bo Cimbrov v očí metov. Per štrikarjeh se narejajo vovnate štumfe, rokovice, goljufe, fuzekelne. Za to fanj bvago nucajo nemško vovno, za to srednje in za verdnar pa koroško; obojo je treba na več sort zberate. Volna se prede zunej na hmeteh, štumfe pa se štrikajo po Teržičo; vsaka žena alj pa dekelč zna to devo, in fletno je vidte, kako se per nas vse ročé majejo, in jeh obeden pod pazdho ne derži križem. Štumfe še potlej valjajo z žajfo, farbajo na škervat, na bat, na silberforb, na zelenkasto, pvavo bvago pa farbajo še v kosmeh; potlej štumfe še krocajo, šerajo in curihtajo, in potem gredo po svetu na prodej, k so sfertegvane. Jemnasta! zdej sem jo pa spet zapadu! Štemf, štrikate, farbate, silberforb, krocati, šerati, fertegvate, to so same nemšče spačene besede. Pa zato še nisem Cimber; štumfe farbate, sem slišov, je an Nemc učiv, k je umru majhno pred vognjam, k je biv anajstga leta; tiste Nemc, na vem, koko be mo reku, tiste je toljko nemšne v našo špraho perpravu po štumfeh.

Druje antverharje pa tude kselje poberajo z nemščeh krajov, potlej pa tiste vso besedo zbrozgajo. De be nas že vender! če vočmo bite Nemce, govorimo vse nemško; če vočmo bite Krance, govorimo vse kransko; se vé, de nas naša kefčija pelje na vse strani, de mormo tud nemško špraho znate; pa saj doma ni treba tistga ričeta, alj tiste godlje, k ješprenj in feržov, kri in kašo vkep meša!

Še ana me je v gvale; ta pa na zadene špraše, ampak ano jed, ke je pa večdev za preč vreče, namreč — kljune. Kljunov ničer ne jedo, tudi v Teržiče ne, ampak če je kej mesa od kljuna dol po žvoto. Pute, pa kapune, pa pišeta povsod rade jedo, samo de jeh je kej. Ankat sem biv v Kranjo, ravno v pondeljek; anga perjatva je biv ravno god. Viš, me prave, Teržčane so pa dans vse kljune pokepile; za nas ni nič ostavo. Čaki, prave po tem, popolne bomo imele mav južne; prov, mo rečem, bom pa počakov za perjaznoste voljo. Kaj smo jmele za južno? ana skleda pohaneh pišet je peršva na mizo. Viš, sem reku, ti vežnik ti! Teržčane še niso vseh kljunov pokepile, še vam jeh je Krancam doste ostavo.

Res, res, tujce na vedo, kaj je prava teržiška jed, pa prava teržiška pijača. Beržole, s kaštrunovga debelga mesa narejene, v koze s šetrajam tenstane, to je ta prava teržiška rihta za božičvanje in meševanje. Beržanko so res časeh pile, pa ne toljko z mesam; beržanka pa bev kreh, so rekle, je dobro vkep. Dergač so Ipavca pile alj pa Marvenj; zdej pa beržanče ni vohko dobiti, išejo pa še Štajerca alj pa Estrajharja. Be menu kdo, de Teržčane nimamo možgan v gvale, pa žmaha v usteh. Važ je to!

Ovbe, zdej je pa doste; menem, de Cimber vender še nisem, če glih je moj dešček nemško znov, moj oča pa niso znale, in mate tude ne. Teržeč se po pravice imenuje najpridniše obertniške kraj na Kranskem. Obertniku in kepcu pa petica največ veljá. Povejte mi: kelk gnarov pride iz „Reicha“ v Teržič? Naša železnina, jekvovína, štumfarija in kotonarija gré le na Iblano, Zagrob, Terst — tisti „Voterlond“ na bara za nas; pa nas je tudi v tursče in marsktere druge vojske same pustu. Zato ostanímo, koker nas je Boh ustvaru, da nas na bo tista „pekvata krača“ po nosu kavsala.

Muhe mladega Napoleončka.

Une dni je hotla francozka cesarica svojega sinka peljati na sprehod. Ker je bilo posebno lepo in prijetno vreme, ukaže, naj se napreže odprta kočija; al mladi prinček se temu ustavlja in hoče imeti zaprt voz. Ker pa so cesarica in dvornice le svoje trdile, zavpije mladi Napoleonček: „Je že prav! pa povem vam, namesti da bi se ljudem po mestu peljaje smehljal in jih pozdravljal, jim bom pa — jezik kazal“. — V strahu, da bi mali svojoglavnež res kaj tacega ne naredil, mu pustijo veljati njegovo trmo in peljal se je v zaprti kočii na sprehod.

Po „Volksfr.“ Jos. Levičnik.

Dopisi.

Iz Maribora 7. apr. — l — Veseli smo prejeli naš novi časnik: „Correspondent für Untersteiermark“. „Pa“ — mi utegne kdo v besedo seči — „časnik je nemšk, tedaj nova butara na rame slovenstva“. Odgovarjam na to, da si smemo radi biti, da le politični ni, — bržej ko ne naš nasprotnik. Gotovo nas zaupanje, ktero na-nj stavimo, ukanilo ne bo; tega nam je porok ime gospoda Janžiča, ki ga vreduje. On ne bo le samo prida nemške „kulture“ iskal kakor „Tagespošta“, tudi nam Slovencom bo pravičen, in iz vsakega kotiča spise rad sprejemal. Sostavke o srenjskih in domačih zadevah, o kupčii, obrtnosti, o napredku kmetovanja itd. — o celem praktičnem življenju bo prinašal. Pa tudi narodno blago, pripovedke, slike iz ljudskega živ-

ljenja itd. mu ugodne bodo.*) — Naš Maribor in Ptuj si zdaj prijazno roke podajata, in „presrčni mesti na Dravi“, ki ju sestrna ljubezen unema, hočete svetu izgled, in še poznim pesmarom blagega in lepega dovolj za navdušenje nuditi. Da bi si pa laglej veselje in tugo občno delile, se jima pre posebna železnica naravnost zidala bo. — Ljuba spomlad pač vse zbuja! Tudi kolodvor za koroško železnico se že jako iz zemlje dviguje, in nadjati se smemo, da „črni konj“ bode že letos na Koroško žvižgal. Čez revno ptujsko polje pa hočejo strugo kopati, da bo iz Drave vodo napeljavala. — Naše dve čitavnici jako cvetete, in se strajnski ne gledate; Bog le daj, da bi naša slovenska svojo sestrico v Celji, ki že 113 udov šteje, kmali dospela. — Pevska družba (družb je tukaj na kupe) dobro napreduje, in si je pretekli teden veselico napravila. Morda bo še skoro stenografična družba beli dan zagledala; trebalo bi, da se tudi o tem za slovenščino skrbi. Sila važna bi bila stenografija za šole in praktično življenje sploh. Gabelsbergerjeva sistema je v četiri glavne slovanske narečja prenešena (akoravno še bi mnogo popravkov trebalo), ali bi se ne dala ravno tako v slovenščino vpeljati? Mislimo da! Ali bi morebiti Stolcova sistema boljša bila? Saj mnogo Slovencov kratkopis dobro ume, tedaj bi le spodbude treba bilo, da bi se velikodušen mož našel, ki bi to, sicer težko delo prevzel!

Iz Celja. *(Narodna čitavnica v Celji).* Vsem častitim gospodom družbenikom narodne čitavnice v Celju in po deželi razglasujemo, da se bo po veliki noči čitavnica naša iz svojega dosedanjega stanovališča pri č. g. trgovcu F. Kapus'u preselila v g. J. Balantovo gostivnico „k zamorcu“ v ljubljanskem predmestju, kjer ji je odbor novo prostorno stanovališče preskrbel. — Tudi naznanujemo ob enem, da bo na belo nedeljo, to je, 27. t. m. ob sedmih zvečer, ondi druga „beseda“, h kteri veselici vse čast. gosp. družbenike srčno vabimo.

V Celji 4. aprila 1862.

Odbor narodne čitavnice celjske.

Iz slov. Štajarja 1. aprila. Š. — Že enkrat sem vam naznanil žalostinko, da smo dobili g. uradnika v naš trdo slovenski kraj, ki slovenski celó ne zná, in glejte! zdaj imamo že druzega iz Galicije, ki ne besedice ne zna slovenske. In tako imamo zdaj tri trde Nemce v naši uradnii, čeravno so deželani čisto Slovenci. Ali se to zlaga z enakopravnostjo, naj svet sam sodi. Kako se po takih gospodih bodo besede g. ministrove na Černe-tovo interpelacijo spolnovale, lahko vsak previdi. — Vi pa, gospodje, ki ste sini matere slovenske in kterim srca še niso otrpnile za srečo naroda našega, storite radi, kar se storiti lahko dá. Ako tudi v enem hipu visoke gore, ktera pred vami stojí, prestopiti ne morete, bo to vendar mogoče počasi. Dobra volja in skrbno prizadevanje bo vse uravnalo. Zdaj pa še nekaj veselega. V lotomerskem okraji že dolgo pošilja gosposka oznanila faram v domačem jeziku; zakaj nek se to tudi pri sv. Lenartu, v Ptuju in drugih krajih ne godí? Imajo li na unem kraji drugega cesarja ali druge postave?

Iz slovenskih Goric 6. aprila. Š. — Beseda gosp. ministra Lasserja, akoravno se nam naše pravice za zdaj niso še popolnoma dopolnile, so vendar dosti dobrega prinesle. Kakor kvas skvasi melo, so se tudi izdramile nektere dušne močí in boječljivost odvzele tistim, kteri so se poprej že bali. Od zdaj se bodo celó lahko poznale pleve od rumenega zrna zdrave pšenice. Kdo tedaj zdaj na polju slovenske omike in za podporo naših pravičnih želj kaj storiti hoče, ni mu prepovedano od nobene straní več. Kdor se bo tedaj še zdaj na pot stavljal, on je izdajavec, in nehvaležen, malopriden sin naroda svojega in matere svoje. — Pri naši okrajni gosposki v sv. Lenartu je bil g. dr. Petovar, pomočnik g. bilježnika, tudi vrlega Slovenca, ki je prvi zgrabil za pero, spodbujen po ministrovih besedah, ter je spisal slov. vlogo in jo poslal na sodnijo. To je bilo prvo pismo slovensko, ki je potrkalo na duri naše sodnije. Prav tako, g. dr. Petovar! Cesar in postava sta za nas; koga bi se tedaj bali? Pravična je steza, po kteri smo se napotili, in ako Bog dá, bodemo sčasoma dosegli vse svoje pravice in utihnili bodo sovražniki naši, kteri plujejo strupene pene vsaki dan na nas, čeravno so domačini naši. Vidil bo vès svet, da naše zahteve so le za osrečenje našega slovenskega naroda in srečo Avstrije.

Iz doljnega Štajarja 13. marca. * V „Tagespošti“ se zloglasni kulturni janičar večkrat na polne usta glasi. Da bi ti ljudje vedili, da tako ravnanje naši stvari več koristi kakor škoduje, bi menda drugače postopali. Da je to res, vam povem tù le en dogodek. Imel sem učenca, ki v šoli ni dosti maral za slovenščino. Lansko leto je izostal in postane domá kmetovavec. Okoli božiča pride k meni in pravi: „Slišal sem, da imate „Cvet slovenske poezije“ nekoliko boljši kup na prodaj kakor v knjigarni; prosim, prodajte mi zvezek“. Zavzet ga prašam: „Ali Vam je mar za slovenščino; ako se ne motim, niste bili prej preunet Slovenec“. „Nisem bil ne — mi odgovorí — pa kar „Tagespošta“, „Presse“, „Oesterreichische“, tako grdo lažejo in psujejo, sem še le pravičnost naše stvari spoznal in zdaj hočem za našo reč delati kolikor le morem“. Pravo tako! — Res je: če bolj nam gnojijo protivniki naši, več in boljega sadú bo dorastlo.

Iz Gorice 5. aprila. A. S-a. — Sivi naš Triglav se večkrat joka, da njegove solze deleč proti izhodu in proti jugu teko in na obeh straneh namakajo zgolj slovensko zemljo, slovenske zalivajo rožice; tam bistra Sava, tukaj dereča Soča. In zakaj neki bi se ne jokal slavni naš velikan, ker njegovo častitljivo ime tako oskrunjajo ne samo nemški geografi, temuč večkrat nevedoma tudi slovenski sinovi. Berite nemške spise in čudite se nahajaje: Terglau, Treglou in celó Terglù, kakor da bi bila ta beseda francozka. Celó v tukajšni gimnazii, ko je neki učenec izgovoril besedo „Triglav“, ga okrega učnik rekši: „izgovarjajte za božjo voljo geografične imena po človeško! — „Man sagt Trglù, aber nicht Triglav?“ — Se ve, da bi mu bil učenec rad povedal, kako je treba to besedo prav pisati in izrekati, pa se je revež bal „cvajarja“ in — molčal je. Očetu Triglavu pa so spet solze polile stari obraz, da mož, ki pred v Celji zdaj že deveto leto v Gorici šolsko službo opravlja, še ne vé „človeškega“ imena slovenskega Triglava!

Iz Dolenskega 6. aprila. 10ber. *) Koliko nemško „amtiranje“ Slovencom koristi, sem se prepričal lani v kancelii sl. kantonske gosposke v Novem mestu. Pridši kmetovavec, pokaže gospodu adjunktu listič rekoč: „Sem že prišel“. Gospod adjunkt, sicer priljuden in častivreden mož, ga debelo pogleda pa reče: „Ste vi ta in ta?“ „Naka! nisem ne“ — mu odgovorí kmetič. „Čmu ste pa prišel — mu reče gospod vradnik — če se tako ne pišete?“ „Meni je eden povedal, da moram priti“ — reče kmetič. „Der T-x-l! dieser ist schon der zweite Unrechte“ — odgovorí gospod uradnik, in na nas, ki nas je troje tam stalo, po-

*) 4. list „Corr. für Unterst.“ v spisu „Die neuesten Erscheinungen der slov. Literatur“ kaže, da bode novemu časniku tudi za slovenski narod in njegove zadeve mar. Od poštenega vredništva pa, ki izdaja za dolnje, tedaj za slovensko Štajarsko poseben časnik, smemo pričakovati, da slovenskemu narodu tudi v nemški besedi ne bo skazoval le milosti, ampak da bode skazoval mu pravico, — in nič druzega ne zahtevamo od njega. Pri tej priliki omenimo tudi še druzega novega časnika, ki je 1. aprila začel v nemškem jeziku izhajati v Gradcu pod imenom „Hoch vom Dachstein“ — časnik za vede in lepoznanstvo. Ker izdatelj tega časnika, gospod H. Penn, je Ljubljančan, ki je že marsiktero slovensko pesem lepo prestavil v nemški jezik, si tudi od tega časnika nadjamo, da iz slovenskih cvetlic ne bo delal osata. Vederemo! Vred.

*) Nam bo drago. Vred.

gleda, ter kmetiča zopet iz kancelije odpravi, ki je debelo uro od Novega mesta domá. — Ako utegne kak nemškutar nad to prigodbo dvomiti, jim jo lahko dokažem z dvema pričama, ki ste z menoj vred pogovor slišale. — Še nekaj. Nihče bi ne verjel, da se nemška kultura dandanašnji Slovencov kakor smola hoče držati, in vendar je taka. Neki občno spoštovan gospod v naši okolici se je naročeval na „Laibacherco“. Ker se mu je pa zavoljo nekterih stavkov preneslana zdela, je noče po novem letu tega leta več prejemati in ne pošlje naročilnega denarja. Al lejte! „Laibacherca“ ne izostane; celo četrt leta se gospodu pošilja, ki list za listom na kupec poklada; ko pa druga četrt leta nastopi, pride lepo opomin, da naj se za prejemani časopis plačilo odrajta. Namesto plačila pa je bilo založništvu naznanjeno, da se ni nihče tukaj naročil in da se lahko vsi listi spet nazaj dobe. Enaka se je tudi mene pred nekimi leti prigodila. Kdor hoče tedaj „Laibacherco“ za pol leta dobivati, je dosti, da se le za kak mesec naroči. Pa pravite, da dandanašnji ni radodarnih ljudí!

Iz Ljubljane. Prežalostno novico naznanjamo danes, da g. dr. Janez Hladnik, bivši c. k. svetovavec dež. sodnije v Temešvaru, in kar so naši uradniki morali Ogersko zapustiti, prislonjen c. kr. deželni sodnii ljubljanski, je 13. dan t. m. tukaj umrl. Občespoštovanemu in bistroumnemu gospodu se je nenadoma pamet zmešala tako, da bilo je treba ga v bolnišnico dati 3. dan t. m., kjer je čez 10 dni umrl; kri mu je možgane zalila. Sodništvo je zgubilo po njem izvrstnega, na vsako stran samostojnega, pravičnega sodnika, domovina naša zvestega sina. Sin kmetiških malopremožnih staršev iz Črnega Vrha je po svoji lastni veljavnosti že mlad dospel visoko ces. službo, ktera mu je kazala še častnejšo prihodnost. Al drugače je sklenil Oni Gospod, ki človeštvu „piše veliko pratiko“. Počivaj v miru poštena duša! Domovina na tvojem grobu prebridke solze toči. —

— Pretekli teden se je snidla v privatno učilnico slovenskega jezika množica kakih 30 gosp. uradnikov različnih služb in še druzih pravoznancov, kteri ne prezirajo ministerskega ukaza, da je treba zdaj v uradnijah, ki imajo z slovenskim ljudstvom opraviti, v domačem jeziku uradovati. Učitelja sta jim vrla domoljuba gospoda Anton Lésar in Andrej Praprotnik; uni učí slovnico slovensko, ta pa vadi gospode v različnih pismih; gosp. Janežičeva slovnica za realke in gimnazije jima je pri nauku podlaga. Učijo se dvakrat na teden v dvorani mestne hiše, ktero je mestni gosp. župan Ambrož prijazno v ta namen jim odprl, in, kakor smo slišali, učijo se s tisto veselo marljivostjo, ktera človeka v kratkem času pripelje do pravega znanja tega, česar se učí, in to toliko hitreje, ker mu je že mila njegova mati sama pregriznila lupino, da lahko brž sega po jedru. Ker je čitavnica naša sprožila blago misel te šole, ki jo je gosp. prof. Macun s pridom začel več tednov pred svojim odhodom v Zagreb, bi se tej učilnici, ki sta jo prevzela zdaj gori imenovana gospoda, pridružilo gotovo tudi še več druzih gospodov, družbenikov čitavnice, ako bi se čas učenja preložil na bolj pripraven večern čas. Ali bi pa ne bilo tudi prav in potreba, da bi tudi gospodje uradniki po deželi posnemali to, kar se tù v mestu godí? Ne manjka nam po deželi sposobnih učiteljev duhovnih in drugih; le po njih je treba seči in kmali in brez težav se dá prekoračiti tisti rubikon, kterega se marsikter zdaj še prav po nepotrebnem bojí. „Volja poprav nam bodi in skrb, — izida ni dvombe!“

— V poslednjem zboru pravoznanskega družtva so bili še ostali oddelki opravilnega reda z malimi premembami predložne osnove sprejeti. Potem je gospod vitez Fritsch zboru naznanil, da bi rad govoril o rudarski desetini, za ktero gré ravno zdaj v državnem zboru. Ker se tej reči tedaj mudi, bilo je sklenjeno, naj bode izreden zbor 15. dan t. m.

— Skrb, ki smo jo v poslednjem listu razodeli nad prelepim pomladanskim vremenom, ni bila prazna; ponočí v nedeljo je začelo snežiti in je snežilo celi dan v pondeljek, ne ravno presilno, vendar dosti preveč. Če tudi sneg ni polomil morebiti še zelenega in cvetečega drevja, se je vendar zdaj zlo mraza bati, kteri bi utegnil sadežem veliko škodo napraviti. Lani sicer smo imeli sneg še celó mesca maja, in kakor nam je neki gospod pravil, leta 1817 je 17. aprila padel sneg do kolén, vendar je bilo ono leto prvo dobro leto po treh hudih letinah. Bog daj, da bi tudi letošnja uima brez škode bila!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. *(Iz državnega zbora).* V poslednji seji pred prazniki je zbornica poslancov v pretres vzela tiste premembe, ki jih je zbornica gospôska sklenila o osnovi nove postave, ktera zadeva pristojnost sodnij o tistih prestopkih, o kterih govorí kazenska postava od 25. maja 1852. Dotični odsek je nasvetoval, naj se zbornica poslancov drží tega, kar je že sklenila in naj ne potrdi prememb, ki jih zbornica gosposka hoče, razun te, da se v §. 2 namesto ukaz reče postava. Al ker so nekteri poslanci govorili drugač in se ni nič gotovega dognalo, je večina sklenila, naj odsek to reč še enkrat prevdari in potem po praznikih svoje nasvete zbornici predloži. — Ko je zbornica še dve čisto osebne rečí rešila, eno v očitnem, drugo v skrivnem zboru, je bila seja končana z razglasom, da se bo zbor začel po velikonočnih praznikih še le 1. maja zato, ker nekteri poslanci imajo deleč domu in zlasti tisti, ki so kmetijski gospodarji, tudi zdaj mnoge opravila.

Tako je sklenila tudi zbornica gosposka. — V seji 11. t. m. je prišla postava o rudarski desetini na vrsto, ki ima veljavna biti za celo cesarstvo. Kakor v zbornici doljni so se ustavili nekteri poslanci zoper to občno veljavo, tako sta tudi v zbornici gosposki posebno grof Thun in knez Salm govorila za to, da ožji državni zbor nikakor nima pravice, postave dajati celi državi. Ker pa se je vidilo, da to odkritosrčno besedovanje preseda centralistični stranki in odseku, ki je nasvetoval, naj se cela postava poprek potrdi brez pretresvanja na drobno, je predsednik presekal celo debato s tem, da je glasovanju predložil odsekov nasvet. Na to se grof Thun vzdigne in rekši: „Gospod predsednik! ako se ne ravná po opravilnem redu, zna vsak svojo pot iti“, zapusti zbornico in ž njim gre tudi knez Salm. Gospod predsednik šteje zdaj ostalo množico, pa ni bila zadostna, da bi se bilo moglo sklepati, in seja se je mogla končati. Drugi dan se snide zbor spet in grof Thun upravičuje svoje včerajšnje obnašanje ter pravi, da on in njegovi družniki bojo vselej tako ravnali, kadar bi se utegnile postave vprek (en bloc) glasovanju predlagati, kar nikakor ni dobro in tudi ni v soglasji z opravilnim redom. Tudi grof Černin vse to potrjuje; kneza Salma danes ni bilo v zbornico. Predsednik se zagovarja, da ni ravnal zoper opravilni red; potem se začne vtretje brati postava o rudarski desetini. Grofa Thun in Černin sopet zapustita zbornico. Ker pa je število pričujočih državnih svetovavcov zadostno bilo za glasovanje, se je glasovalo, in postava, ki ima po predlogu ministerskem že 1. maja moč zadobiti, je bila sprejeta. Naklonila bo ta postava državi nekoliko novih dohodkov.

— Gospodu ministru dnarstva in odboru dnarstvenemu v državnem zboru je po novem letu blizo 500 nasvetov došlo, kako bi se dala Avstrija rešiti dnarnih stisk.

— Gosp. državni minister vitez Schmerling je pretekli teden zbolel, pa mu je že toliko odleglo, da spet vstaja.

— Presvitli cesar se mislijo v saboto 19. t. m. spet v Benetke podati, na Dunaj pa potem čez Tirolsko se vrniti. — Tudi zdravnik prof. dr. Škoda bo v velikonočnih praznikih obiskal presvitlo cesarico, ki je nek že popolnoma zdrava.

— Ravno letos je stoletnica, kar imamo v našem cesarstvu papirnati dnar. Leta 1762 namreč pod cesarico Marijo Terezijo se je izdalo prvikrat bankovcov za 12 milijonov goldinarjev pod nemškim imenom „Bankzettel“.

Hrvaško. Iz Zagreba 11. aprila. Zdaj je nek gotovo, da po sklepu Nj. Veličanstva od 9. t. m. viša deželna sodnija za Dalmacijo, Hrvaško in Slavonsko pride v Zagreb.

— Vladne „Narod. Nov.“ preklicujejo novico peštanskega lista „P. Ll.“ in pravijo, da ni res, da bi bil hrvaški dvorni kancelar dnarstvenemu odboru dunajskega državnega zbora predložil račun upravnih stroškov za hrvaško in slavonsko deželo. Kakor ogerski dvorni kancelar za Ogersko tega ni storil, tako tudi hrvaški ne za Hrvaško in Slavonsko.

Ogrsko. Iz Pešta. Vse naše zadeve so še pri starem. Čeravno se zdaj to, zdaj uno govorí, se voz političnega našega življenja še celó nič ni pomaknil ne naprej, ne nazaj. Govorilo se je poslednji čas o odstopu dvornega kancelarja grofa Forgača in da na njegovo mesto pride grof Nadasdy; al to je le prazna govorica. Vlada res na to misli, da bi se kmali sklical deželni zbor, in kakor se sliši, jo je volja, to storiti na podlagi nekoliko premenjenih postav od leta 1848. O tem so zdaj posvetovanja.

Erdeljsko. Po sklepu cesarjevem od 9. t. m. bojo prejšni uradniki političnih in sodniških uradnij še do 1. maja 1863 svojo plačo dobivali kakor dosihmal.

Laško. Iz Turina. 30.000 Lahov je poslalo unidan pismo do cesarja Napoleona, v kterem ga prosijo, naj jim, ker jim je že toliko storil, še to stori, da vzame francozko armado iz Rima; vse drugo bojo že sami storili. Ravno ta stranka je poslala tudi pismo angležki zbornici poslancov, v kterem jo prosi, naj podpira nje prošnjo pri cesarju Napoleonu. Minister Palmerston je na to v doljni zbornici angležki 10. dan t. m. zoper posvetno oblast sv. Očeta in zoper francozko armado v Rimu govoril, rekši, da ona overa edinost Italije. Lavalette, ki je poročnik francozke vlade v Rimu bil, pa se hudo sprl z Goyon-om, ondašnjim poveljnikom francozke armade, se je te dni v London podal. Iz vsega tega bi se utegnilo misliti, da bo cesar Napoleon dovolil v to, kar Lahi od njega zahtevajo; al dozdaj ne kaže nič, da bi bilo vse tiščanje kaj opravilo. — Garibaldi-ta so v Pavii ravno tako slovesno sprejemali kakor v Milanu in drugod.

Prusko. Iz Berolina. Novo ministerstvo mota in mota svoj klobčič, pa ga čedalje bolj zamotuje. Vlada je razpustila prejšni deželni zbor, ker to, kar je zahteval, bilo ji je prenapeto; zdaj pa ministerstvo samo izpeljuje to, kar je vlada malopred za nevarno oklicala. Kako se ujema to? Ali ni to velika zmešnjava? Kakošen po tem takem izid novih volitev za državni zbor?

Francozko. Iz Pariza 10. apr. Poveljnik francozke armade v Rimu grof Goyon in pa poročnik francozke vlade Lavalette sta si prišla tako navskriž, da je Lavalette že pred nekimi tedni Rim zapustil. Če že samo to kaže omahovanje francozke politike o rimskih zadevah, se je to še bolj očitno pokazalo poslednje dni; enkrat se je slišalo za gotovo, da bo Goyon zapustil Rim in se Lavalette spet podal na svoje mesto; drugikrat ravno narobe; zdaj se spet za gotovo pripoveduje, da bo Lavalette le še zato šel v Rim, da se posloví od papeža, in da namesto njega ne pride več stalen poročnik, ampak le izreden poslanec bo s posebnimi sporočili zahajal tje, pa spet nazaj.

Srbsko. Iz Belgrada 2. aprila. Angležki konsul se je pri knezu pritožil, zakaj da je vlada srbska dovolila oboroženje narodne straže, ker to nekako sovražtvo kaže do Turkov. Knez mu je odgovoril, da ustava od leta 1839, ki jo je turška vlada potrdila, dovoljuje narodno stražo; da se pa ravno zdaj ta straža ustanovljuje, veleva dobro gospodarstvo, po kterem se bo dalo 15.000 vojakov domú spustiti.

Grško. Iz Aten. Da bi se bila Nauplia udala, ni res, marveč tudi drugod se unemajo puntarske iskre tako, da težko se bo kralj brez unanje pomoči obdržal na tronu. Angležke in francozke ladije so se podale pred Nauplijo, da sprejemajo ljudí, ki bežé iz trdnjave, iz ktere in v ktero letijo bombe.

Turško. Strašna nesreča se je pripetila nedavnej na Belem morji (Marmorameer). Londonski parobrod ali ladija, ki jo sopar goni, „Lakonia“ z imenom, je zadela ponoči na rusovski parobrod „Kolhide“ s tako strašno silo, da se je ta na dvoje razklala in v 4 minutah z 240 ljudmi in vsem blagom potopila; le en rusovsk general, ki je od rusovskega cara darove nesel samostanu na sveto Goro, si je življenje otel z dvema adjutantoma in 2000 cekini. To je bilo strašno vpitje potopljencov, da se Bog usmili! Tudi angležka ladija je veliko škodo trpela.

— Vse novice, ki so pretekli teden o Luku Vukaloviču romale po svetu, so bile laž; nikdo se ni podvrgel, nikdo sprijaznil; Luka ni nikamor bežal, tudi ni ranjen bil. To pa je res, da je Omer paša spet iz Carigrada dobil ukaz, naj nemudoma vojsko začne zoper Črnogorce, pa ne od Grahovske straní, ampak iz doline Zete. Turki so spet „židane volje“ in imajo spet novo korajžo. In kaj bi je ne imeli, ker so iz Londona dobili dnarja na pósodo. Omer paša je prejel že veliko polnih mošinj, da poživi spet svojo že zlo klavrno armado. Pa Črnogorci se je ne bojé zlo; umaknili se bojo med svoje skalovje in mirno čakali, da turški vojskini ogenj spet ugasne, ko mu — angležke dnarne kurjave zmanjka. — Na vseh krajih se napravljajo Turki na hudo vojsko zoper Črnogorce in Srbe, ktero mislijo brž po ramadanu začeti. Ramadan ali ramasan je zraven beirama največi turški praznik po mahomedanski veri. Ramasan je 9. turški mesec; celi ta mesec se postijo od zora do mraka.

Listnica vredništva. Gosp. V. Z. v Luž: Oboje prejeli; „odgovor“ bomo natisnili prvo pot; danes je bilo že prepozno. — Gosp. Drag. v Lož.: Po naključbi se je založil Vaš dopis; prosimo za druzega.

Kursi na Dunaji

15. aprila 1862 — **v novem denarji.**

Deržavni zajemi ali posojila.		Druge obligacije z lotrijami.	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	65.30	Kreditni lozi po g. 100 . g.	129.80
5% nar. posojilo od l. 1854 „	83.60	4½% Teržaški lozi po 100 „	126.50
5% metalike . . . . „	69.75	5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	104.—
4½% „ . . . . „	61.50	Knez Esterhazy. po g. 40 „	101.50
4% „ . . . . „	54.75	Knez Salmovi po g. 40 „	39.—
3% „ . . . . „	41.25	Knez Palfyovi po g. 40 „	37.50
2½% „ . . . . „	35.50	Knez Claryovi po g. 40 „	36.50
1% „ . . . . „	14.—	Knez St. Genoisovi po g. 40 „	38.25
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)		Knez Windischgrätz. po g. 20 „	22.75
5% dolnjo - avstrijanske g.	88.50	Grof Waldsteinovi po g. 20 „	25.—
5% ogerske. . . . . „	72.75	Grof Keglevičevi po g. 10 „	17.—
5% horvaške in slavonske „	70.—	Budimski . . po g. 40 „	38.75
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	87.—	**Denarji.**	
Deržavni zajemi z lotrijami.		Cesarske krone . . . g.	18.30
Zajem od leta 1860 . . . „	93.90	Cesarski cekini . . . „	6.27
„ „ „ 1860 petink. „	99.75	Napoleondori 20 (frankov) „	10.55
„ „ „ 1839 . . . „	149.—	Souvraindori . . . . „	18.48
„ „ „ 1839 petink. „	147.—	Ruski imperiali . . . „	10.84
5% narodni od leta 1854 „	95.—	Pruski Fridrikdori . . „	11.18
Dohodkine oblig. iz Komo „	16.50	Angleški souvraindori . „	13.35
		Louisedori (nemški) . „	—.—
		Srebro (ažijo) . . . „	32.—

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**